

Чмир А. В.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ПАРАТЕКСТУАЛЬНІ ЕЛЕМЕНТИ В РОМАНІ «ДАНИЛО ОСТРОЗЬКИЙ: ОБРАЗ, ГАПТОВАНИЙ БІСЕРОМ» ПЕТРА КРАЛЮКА

У статті йдеться про знакові межі тексту в історичному романі «Данило Острозький: образ, гаптований бісером» (2016) українського письменника П. Кралюка. Наголошено на тому, що паратекстуальність та її елементи (заголовок, епіграф, підзаголовок, передмова, післямова) відіграють значущу роль у сприйнятті твору. Підкреслено, що вона розкриває авторський задум та налаштовує читача на рецензію. Паратекстуальність в історичних романах характеризується тим, що, як й інші елементи художнього тексту, слугує для дотримання художньої правди.

У романі «Данило Острозький» розглянуто такий паратекстуальний потенціал цього роману як заголовок, передмова, назви розділів, початок та кінець тексту. Встановлено, що заголовок має зв'язок з іншим романом («Шестиднев, або Корона дому Острозьких» (2010)) письменника. Заголовок вказує на головного героя твору Данила Острозького, моделювання його автором та знаковість в історії України цього діяча, а також містить інформацію про структуру самої книги (роман-реконструкція). Було детально розглянуто символіку бісеру та його можливі тлумачення. Підкреслено, що в передмові роману розкривається прагнення П. Кралюка вдаватися до документальності.

Встановлено, що «Данило Острозький» складається з 67 розділів. Їх кількість та доволі незначний обсяг дозволяє говорити про письменницьку стилізацію, аналогічну середньовічним збірникам. Частина роману мають ансамблевий характер. Номінації розділів твору були розподілені за частотністю на 3 блоки (найбільше спостерігається прийменник «про», йде згадка про «слово», вживання прийменника «як» і таких лексем як «оповідь», «розповідь», «повість», «подорож» та ін.). Охарактеризовано особливості назв частин роману. Підкреслено, що початок і кінець тексту взаємопов'язані. Цей факт відбито і на рівні їхньої номінації. Мозаїчна будова книги сприяє різносторонньому розгляду постаті Данила Острозького, реконструкції його життя. Зауважено, що роман П. Кралюка пов'язаний із постмодерністським терміном «постісторія». Фрагментарність розділів твору письменника вказує на неможливість сучасного читача сприйняти історію XVI і XIV століть одномоментно як нерозривну єдність. Письменник залишає для читача лакуни, які останній, осягаючи текст, заповнює сам.

Ключові слова: паратекст, П. Кралюк, заголовок, передмова, назви розділів, стилізація, ансамблевий характер.

Постановка проблеми. Певний художній твір, крім основного тексту, містить ще додатковий, який є своєрідною знаковою межею, зчитувальним кодом, смисловим порогом. Валентина Мусій зазначає, що існує шість найперспективніших можливостей розгляду зовнішньої та внутрішньої структур певного тексту. Однією з цих позицій є семантичний та функціональний потенціали тих елементів, які виступають знаками меж тексту, тобто мається на увазі паратекстуальність [9, с. 76]. У статті вирішується проблема зв'язку між паратекстуальними елементами твору та авторською концепцією однієї з найяскравіших постатей в історії Укра-

їни. Йдеться про паратекстуальність, яка представлена такими позатекстовими елементами як заголовок, епіграф, підзаголовок, передмова, післямова. Завдяки їм у читача ще перед безпосереднім «знайомством» із самим текстом формується антиципація, яка деякою мірою може впливати на подальший діалог реципієнта із твором.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню паратекстуальності одним із першим приділив увагу Жерар Женетт у праці «Паратексти: пороги інтерпретації» (1987). Надалі паратекстуальність була розглянута значною частиною літературознавців. На думку Тетяни Шмельової, в паратексті «зосереджено комплекс авторських

рефлексій та оцінок, зокрема і самооцінок. Презентація автора – першоелемент авторського початку, вона може увійти й у текст, але найчастіше виявляється в паратексті» [пер. мій – А. Ч.] [13, с. 146]. Як бачимо, звертається увага на те, що паратекстуальність виявляє інтенції творця певного тексту. Вона «закарбовує» задум письменника, який стає поштовхом для створення самого художнього твору. Метатекстуальну функцію паратексту досліджено Сергієм Зенкіним, який виходить з того, що «паратекст – погранична зона тексту, та її утворюють дуже різномірні елементи, одні з яких входять до складу власне тексту, інші публікуються окремо від нього. Ними є ім'я автора, заголовок і підзаголовок, епіграф, присвята, авторські після- та передмови, інтерв'ю та критичні статті автора, які присвячені поясненню свого твору, а також деякі інші елементи. <...> Визначальна функція паратексту – метатекстуальна, тобто він задає в короткому або розгорнутому вигляді програму читання тексту, його код» [пер. мій – А. Ч.] [3, с. 94]. Паратекстуальність виступає своєрідною інструкцією, яка налаштовує читача на сприйняття та допомагає зорієнтуватися в художньому творі митця. Вона слугує вказівкою, яка супроводжує під час читання будь-якого тексту.

В історичних романах паратекстуальність має свою специфіку, оскільки орієнтована на осягнення минулого. Олена Мізінкіна вказує на те, що «паратекстуальні елементи мають істотне значення для творення художньої правди, визначають міру проникнення в зміст історичних романів. Їх аналіз та дешифрування допомагають розкрити ідейно-художні якості творів, наближають до адекватного прочитання авторського задуму» [8, с. 223]. У такий спосіб паратекстуальні елементи в історичних романах відіграють значущу роль, стаючи для читача дороговказами в процесі осмислення тексту.

Роман Петра Кралюка «Данило Острозький: образ, гаптований бісером» (2016) ще не ставав предметом активних літературознавчих досліджень. Маємо рецензію письменника Сергія Синюка, в якій звертається увага на те, що в романі наголошено на значенні процесу осмислення історії як автором, так і читачем. На думку колеги по перу, у творі Данило Острозький «вдумливо вдивляється у спадок по князях Романовичах, які правила за кілька століть до нього. Саме це осмислення робить роман не тільки цікавою, а й пожиточною лектурою» [10, с. 14]. С. Синюк підкреслює історичні узагальнення в «Данилі Острозькому». Вибудовується своєрідний ланцюг:

наші сучасники осмислюють острозьку культурну площину XVI ст. Представники тогочасного острозького центру міркують про діяльність Данила Острозького, діяльність якого припадає на XIV ст. Останній рефлексує щодо своїх попередників – князів Романовичів. Простежується спадкоємність та безперервність вищих духовних надбань, які передаються різними соціальними групами.

Постановка завдання. Мета нашої статті – завдяки дослідженню паратекстуальних елементів роману виявити авторський задум відтворення образу Данила Острозького. Поставлена мета передбачала розв'язання таких завдань: 1) встановити, які паратекстуальні елементи наявні в романі «Данило Острозький» П. Кралюка; 2) визначити їхні функції у творі; 3) розглянути як вони узгоджуються між собою, підпорядковуючись інтенції письменника.

Виклад основного матеріалу. Знайомство з художнім твором починається з його заголовка. На його важливості наголошував мовознавець Юрій Карпенко: «Назва твору є його власним іменем, тобто відношення між назвою і твором у принципі такі ж, як відношення між іменем і людиною або між топонімом і географічним об'єктом» [4, с. 29]. Заголовок виконує репрезентативну роль кожного художнього твору.

Зуважимо, що вже на рівні заголовку твору «Данило Острозький: образ, гаптований бісером» (2016) П. Кралюка відчутний перегук з іншим більш раннім історичним романом письменника – «Шестиднев, або Корона дому Острозьких» (2010) [6]. Незважаючи на те, що назви творів неоднотипні, в другому романі – «Данилі Острозькому» – автор продовжує досліджувати генеалогію українського князівського роду Острозьких. Сам заголовок роману «Данило Острозький: образ, гаптований бісером» вказує на те, що в полі письменницького зору постав конкретний історичний діяч. Данилу Острозькому (пом. після 1366 / до 1370) в романі приділяється найбільше уваги, оскільки він головний герой. Цей факт зафіксовано у назві твору.

Інший смисловий пункт у заголовку, який потребує розгляду – слово «образ». П. Кралюк, будучи автором багатьох історичних наукових праць, вказує на те, що в красному письменстві використовується саме образ історичної особи. Митець не вдається до цілковитого відтворення біографії Данила, оскільки перед читачем історичний роман (роман-реконструкція), а не документ. Невипадково письменник одразу звертає увагу на шлях створення образу героя. У пер-

шому романі («Шестиднев») це моделювання відбувається завдяки барвам [7, с. 76], а в «Данилі Острозькому» – бісеру. Зауважимо, що бісер – це «дрібне різнокольорове скляне намисто, що застосовується у вишиванні» [2, с. 85]. Тобто письменник, завдячуючи дуже малим, поодиноким відомостям, фактам, намагається відтворити загальну картину (в цьому випадку життя особистості).

Таке значення поєднується з дієприкметником «гаптований», тобто вишитим «шовковими, вкритими тонким шаром золота або срібла нитками різного гатунку» [2, с. 222]. Можемо припустити, що гаптований образ сповнений величності та гордості. Це пов'язано з тим, що Данило – засновник роду Острозьких та відомий князь, тобто представник високого соціального статусу та непересічна людина. Підкреслимо, що в іншому вже згаданому романі «Шестиднев» П. Кралюка головний герой Василь-Костянтин також, за твердженням історика Василя Ульяновського, визначна особистість («Князь Василь-Костянтин Острозький належить до історичних осіб, чії імена є своєрідними символами національної історії, навіть більше – історії всіх Руських земель, які на час його життя входили до складу різних державних утворень» [12, с. 7]). Характерно, що останній розділ «Шестиднева» називається «Барва золота. Острог». Це місто обрано не випадково, оскільки воно відіграло в XVI ст. надзвичайно важливу роль, будучи культурним центром.

Згадка про бісер у назві роману «Данило Острозький» задає декілька векторів. По-перше, читач може припустити, що образ Острозького буде формуватись із якихось деталей. По-друге, автор сполучає поняття «бісер» у значенні матеріального об'єкту та духовного збірника. У такий спосіб П. Кралюк може вказувати на те, що певний історичний діяч потребує осмислення як із матеріального, так і з духовного погляду. Зазначимо, що слово «бісер» у заголовку викликає асоціацію з фразеологізмом «метати бісер свиням» (це означає «марно говорити, доводити щось тому, хто не може збагнути, не здатний або не хоче зрозуміти того, що йому кажуть» [11, с. 386]). Однак П. Кралюк актуалізує інший сенс. Саме окремі фрагменти з життя Данила в образі крупинок бісеру дозволять за задумом автора реконструювати його образ. Розрізнені частини об'єднуються між собою та зрештою утворюють цілісну історичну постать. Глибина віків (часова дистанція понад шість століть) залишила деякі документи про засновника роду Острозьких, однак їх не так вже і багато. На сьогодні важко відтворити все життя Данила, тому

письменник вдається до художнього прийому, концентруючись на найважливіших фактах історичної діяльності цього діяча. Варто наголосити, що заголовок у романі «Данило Острозький: образ, гаптований бісером» концептуально-смісловий, оскільки розкриває авторський задум.

Цю думку підтверджує наступний паратекстуальний елемент, своєрідна **передмова**, яка водночас виступає безпосереднім початком дії роману – «Передне слово до читальника». Саме в цій частині перед реципієнтом постає інтенція письменника. П. Кралюк зауважує, що *«запропонований роман є не лише художнім твором, а й своєрідним дослідженням, яке висвітлює події війни за «руську спадщину»*. <...> *Автор твору намагався не відходити від історичних фактів. Правда, вдався до «реконструкції свідчень», тобто створення «документів», які б не лише розповідали про героїв того часу, а й передавали «дух епохи»* [5, с. 6]. У такий спосіб автор одразу поєднує спрямованість на достовірність та реконструкцію. П. Кралюк залучає певні стародавні збірники та історичні документи. Водночас письменник проголошує право на те, що нанизувати події (як реальні, так і вигадані) буде за власними законами, власною уявою. Вмонтування в текст історичних документів дає той фактаж, за допомогою якого автор може не тільки розглянути постать родоначальника Острозьких, але й зрозуміти «дух епохи», тобто історичну правду. П. Кралюк наполягає також на праві запропонувати читачеві власне розуміння подій, їхнього сенсу. І підкоряється письменник при цьому, головним чином, художній правді.

Зауважимо, що в «Передньому слові до читальника» знову згадується про бісер, який виступає засобом створення образу історичної постаті Данила Острозького. Розповідачем у цій частині роману виступає письменник і полеміст Василь Суразький (сер. 1550-х рр.–між 1604 і 1608). Цей релігійний діяч у романі отримав від князя Василя-Костянтина Острозького (1526–1608) завдання написати книгу про засновника роду Острозьких – Данила. У віці близько 80 років Василь-Костянтинівич хотів дізнатись щодо своєї генеалогії та увіковічити знайдені історичні факти для нащадків.

Василь-Костянтин повідомляє Суразькому про те, що він хоче *«знати про предків своїх. Хто з них перший сів тут, на Острозі? Кажуть, князь Данило. Так польські хроністи писали. А ще вони писали, ніби цей князь був правнуком славного короля Данила. Може, то й правда. Якби*

хтось розізнав і написав...» [5, с. 14]. Із метою встановлення історичних фактів полемічний письменник Василь вирушає в Сураж та Обич, а також бере із собою двох помічників, хлопців з Острозької академії – Івана та Максима. Шукаючи необхідні для роботи книги, Суразький міркує про те, що матеріальні книжки містять у собі духовне начало їхніх творців (*«Нетварні частинки душі лишилися в писаннях. Видаються мені ті частинки світлячками. Чи крупинками бісеру, які радують око різними барвами»* [5, с. 23]). У такий спосіб бісер має значущу символіку. Ще одне його значення – духовні діяння князя Данила, які обезсмертили його ім'я.

Наступний розділ роману «Передслово із книги «Бісер» також актуалізує символіку бісеру. Василь Суразький, розглядаючи однойменний збірник «Бісер», міркує про те, чому він має таку назву. Полемічний письменник доходить висновку, що *«думки в ній – це крупинки бісеру. Є світлі й темні. Є червоні, як кров. Є сині, як небо. Викладатиму аз, грішний, ними узори, узороччя»* [5, с. 24]. Символ бісеру набуває загальнофілософського сенсу, оскільки саме життя складається з протилежностей (крупинок бісеру), які проте між собою межують.

Таку думку підтверджує колористика, яку долучає письменник (барви світлі і темні, червоні і сині). Гаральд Браем стверджує, що *«кольори тісно пов'язані з архетипічним, тобто доісторичним досвідом людства, і можуть <...> впливати як на багато фізіологічних процесів в організмі, так і на сприйняття людиною навколишньої дійсності»* [пер. А. Чмиря] [1, с. 13]. Використання в уривку П. Кралюком колористики слугує для підсилення контрастів та підкреслення можливого трактування бісеру.

Значне місце у створенні художнього світу «Данила Острозького» посідають також **назви частин роману**. Зауважимо, що цей твір складається з 67 коротких розділів. Цей факт вказує на те, що образ князя формується з доволі великої кількості фрагментів. Назви частин роману містять декілька ключових слів, які розкривають те, про що буде йти мова в певному розділі. По-перше, такий спосіб авторської номінації продовжує традиції стародавніх документів (наприклад, «Слово Даниїла Заточника»). По-друге, розгорнуті назви розділів передають найсуттєвіше, сенс того, що буде відбуватись.

Слід наголосити, що 67 частин роману можна умовно розділити за типологією на 3 блоки. Найчастотнішою (18 разів) є номінація, яка починається з прийменника **«про»** («Про загибель князя

Романа», «Про владарювання», «Про вбивство князів Володимира та Лева», «Про заздрість», «Про дорадників князівських і жон злих» та ін.). Письменник завдяки вищезгаданій службовій частині мови акцентує увагу читача на певних подіях (загибель, вбивство, княжіння, заснування Львова) або явищах, які філософськи осмислюються (владарювання, заздрість, розум, тайна, зло і жадібність, недоля, призначення людини, людське життя, скрута, гріхи та покута, незнищенність Русі). Реципієнт одразу прочитусь цей код та вже має деяку антиципацію щодо майбутніх сюжетних поворотів роману.

Середню частоту мають такі номінації, в яких згадується **«слово»** (13 разів), прийменник **«як»** (8 разів), лексеми **«оповідь»** (8 разів), **«розповідь»** (4 рази), **«повідь»** (3 рази) і **«подорож»** (2 рази). П. Кралюк, додаючи до назви розділів **«слово»** («Передне слово до читальника», «Передслово із книги «Бісер», «Передне слово в книзі «Літописець», «Сумнії словеса із книги «Бісер» та ін.), вдається до своєрідної стилізації. Як приклад, варто згадати, що пам'ятка XII–XIII ст., яку залучав письменник під час роботи над романом, має красномовну назву «Слово Даниїла Заточника».

Прийменник **«як»** також вагомий для найменування розділів («Як князь Юрій віддалив від себе Дмитрія Дядька і подарував князю Данилу градець Острів», «Як князь Данило одружився із Василисою – дочкою боярина Дмитра Дядька» та ін.). Такі назви доволі розгорнуті, що свідчить про сконцентрованість, точність і повідомлення про конкретну подію (відповідно йдеться про віддалення князя Юрія II (1298–1340) від свого годувальника боярина Дмитра Дядька (? – пом. після 1349), одруження Данила, поїздка до татар, будівництва замку, війна, перемовини, захист міста Божою Матір'ю, повернення земель). Зауважимо, що вже два прийменники (**«про»** та **«як»**) продуктивно використовуються П. Кралюком у називанні розділів роману.

Використання письменником у номінації таких лексем як **«оповідь»** («Оповідь про те, як бояри володимирські на престол князя Болеслава Тройденевича із Мазовії закликали» та ін.) і **«розповідь»** («Розповідь «Хроніки руської» про завоювання й пограбування королем Казимиром Львова» та ін.) доцільно розглядати разом. Їхня наявність свідчить про наративну спрямованість роману. Автор у деяких із цих розділів залучає прийом літочислення для імітації стародавніх книг (літо 6846, літо 6848, літо 6849, літо 6857, літо 6859, літо 6860, літо 6878).

Близькою до оповіді та розповіді в «Данилі Острозькому» є лексема «**повість**» («Повість про захоплення князем Данилом Високого замку у Львові» та ін.). Три повісті в романі містять як наративну локальну направленість, так і батальність. За об'ємом вони приблизно ж такі, як оповіді та розповіді. У «Повісті про захоплення князем Данилом Високого замку у Львові» йдеться про захват Високого замку Данилом завдяки военній хитрості, тобто несподівано скориставшись таємними ходами. У «Повісті про те, як князь Данило погромив татар в Обичі, із Літописця Симеонового взята» розказується про переможну битву можновладця з татарами в Обичі. У романі П. Кралюка «Повість про переможну битву під Синіми Водами» також батально спрямована. У ній розповідається про знамениту битву на Синіх Водах (1362 р.), під час якої литовсько-руські війська під керівництвом Ольгерда Гедиміновича (бл. 1296–1377) розгромили татар.

Лексема «**подорож**» («Продовження в Літописці опису подорожі Дмитра Дядька та князя Данила до хана Узбека», «Подорож князя Данила до Литви, із Літописця взята») допомагає розширити просторові пласти твору П. Кралюка. У цих частинах роману зосереджено увагу на дипломатичних здібностях Данила. Унаслідок перемовин і субординації цей князь та боярин Дмитро Дедько змогли домовитися з татарами, напавши разом на поляків. Наступного разу Данило приїхав до литовського князя Кейстута (бл. 1300–1382), щоб спільно протистояти королю Польщі Казимиру III Великому (1310–1370).

Третій блок номінацій розділів твору складають такі поодинокі лексеми як-от «**злодіяння**», «**писання**», «**вбивство**», «**пересторога**», «**покаяння**», «**міркування**», «**пригода**», «**розмисли**», «**перемога**», «**плач**», «**сповідь**». Зауважимо, що ці назви містять певні негативні вчинки князя Романа, ксьондза Марціна Барички та польського короля Казимира III Великого (злодіяння, вбивство), згадки про релігійні обряди літописця Нестора і Данила (покаяння, сповідь), етнографічні спостереження щодо татар (міркування), опис порятунку короля Казимира воєводою (пригода), філософські узагальнення стосовно сутності влади (розмисли), перехід частини литовсько-українських земель до Польщі завдяки експансії короля Казимира (перемога), переживання Белзької ікони Божої Матері через захват її поляками та угорцями (плач). Як бачимо, у романі «Данило Острозький» деякі його частини можна виокремити в блоки, хоча в цілому номінація

доволі різнорідна. Переконаємося, що на такому паратекстуальному елементі як називання розділів зберігається фрагментарність, що відповідає авторському задуму нанизування бісеру (історичних фактів) для дослідження образу Данила.

Зазначимо, що в романі цей князь постає мудрим правителем, досвідченим дипломатом і хоробрим воїном. Автор згадує про боротьбу Данила Острозького з польськими військами, будівництво ним замку в Острозі та його перемогу над татарами під Синіми Водами 1362 року. П. Кралюк дотримується історичної правди та моделює образ князя. Письменник хоче вмотивувати логіку дій цього діяча.

Не можна виключати, що фрагментарна структура книги та характер назв окремих її частин зумовлені спрямованістю письменника на стилізацію. П. Кралюк вибудовує роман на кшталт середньовічних збірок, які мали, як відомо, ансамблевий характер. Тобто, такі збірки склалися з окремих різнорідних завершених частин. Сполучаючись між собою, ці фрагменти розкривали магістральний задум певного твору.

Варто зауважити, що в романі П. Кралюка **перший розділ** («Передне слово до читальника») **за номінацією співвідноситься з останнім** («Слово завершальне»). У першій частині твору йдеться про пошуки Василем Суразьким та його учнями Іваном і Максимом давніх книг, які б розкривали історію предків Василя-Костянтина Острозького. Останній розділ роману містить запис Максима про підсумки спільних старань щодо з'ясування князівської генеалогії. Татари вбили Суразького та спалили монастир, в якому були рукописи. Учень Іван пішов на західні землі, а Максим вирішив повернутися в своє рідне місто Рівне. Саме Максим, вигаданий письменником образ, став людиною, яка змогла об'єднати матеріальні і духовні прагнення. Він захотів сіяти як зерна в землю (бути сівачем), так і в дитячі душі (бути вчителем). У такий спосіб згадується євангельська притча про сівача, в якій йдеться про важливість духовних потреб. Як бачимо, наприкінці роману розповідається про можливість збереження української ментальності, оскільки Максим символізує поєднання сродної праці та моральних поривань.

Висновки і пропозиції. Отже, в романі «Данило Острозький: образ, гаптований бісером» наявні такі паратекстуальні елементи як заголовок, передмова, назви розділів, передмова та післямова тексту. Вони виконують концептуально-смыслову роль, оскільки слугують для моделювання образу

князя. Із заголовку роману читач дізнається про того, кому буде присвячено книгу. Передмова твору розкриває авторський задум. Найменування частин роману фрагментарне, а тому підпорядковане меті показати Данила завдяки окремим історичним фактам. Початок та кінець тексту взаємопов'язані, оскільки в них йдеться про долю українського книжника, з яким пов'язана надія на відродження культурного потенціалу.

У романі велика кількість розділів (67), які слугують як для стилізації під стародавні збірки, так і для докладного висвітлення образу Данила. Поодинокі історичні факти (крупинки бісеру) у тексті сполучаються та накладаються один на одного, утворюючи своєрідну систему координат (вишивку). Саме паратекстуальні елементи задають реципієнтові код, який останній в процесі читання розшифровує. Зауважимо, що мозаїчна

структура книги може свідчити не тільки про брак історичних свідчень щодо Данила Острозького, а й про неможливість повного відтворення його життя та діяльності.

Фрагментарність розділів «Данила Острозького» виступає атрибутом постісторії, яка характерна для епохи постмодернізму. Нелінійність наративу цього тексту вказує на можливу рецепцію сучасниками тогочасних подій XVI та XIV століть. Накопичені історичні факти не можуть у повній мірі відтворити для читача певну епоху. Письменник зображує її основні закономірності, а деталі домислюються самим реципієнтом. Поєднуючи окремі факти біографії Данила в тексті роману, читач складає для себе його образ. Відбувається акт співтворчості: спочатку П. Кралюк реконструює образ князя, а надалі ту ж саму дію виконує реципієнт.

Список літератури:

1. Браэм Г. Психология цвета / пер. с нем. М. В. Крапивкиной. Москва : АСТ: Астрель, 2009. 158 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
3. Зенкин С. Н. Теория литературы. Проблемы и результаты. Москва : Новое литературное обозрение, 2018. 217 с.
4. Карпенко Ю. О. Назва твору як об'єкт ономастики. *Літературна ономастика* : зб. статей. Одеса : Астропринт, 2008. С. 29–37.
5. Кралюк П. Данило Острозький : образ, гаптований бісером : роман-дослідження. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. 288 с.
6. Кралюк П. Шестиднев, або Корона роду Острозького : роман. Київ : Ярославів Вал, 2010. 320 с.
7. Мізінкіна О. Семантика і символіка кольору в романі «Шестиднев, або Корона дому Острозьких» Петра Кралюка. *Рідний край*. Полтава, 2017. № 2 (37). С. 70–76.
8. Мізінкіна О. Художність літератури: паратекстуальність як ознака художності історичних романів. *Художність літератури: аспекти теорії та історії* : зб. наук. праць. Одеса : Астропринт, 2016. С. 201–226.
9. Musiy V. Внутрителистовая организация рассказов А. С. Грина (Сборники «Штурман «Четырех ветров»» и «Пролив бурь»). *Bibliotekarz Podlaski: Ogólnopolskie Naukowe Pismo Bibliotekoznawcze I Bibliologiczne*. 2017. № 2 (XXXV). Polsko – Українське зближення Literackie. S. 75–92.
10. Синюк С. Таємниці темних віків. Рец. на кн. : Кралюк П. Данило Острозький: образ, гаптований бісером. *Голос України*. 2016. № 221. 19 листоп. С. 14.
11. Словник фразеологізмів української мови / уклад. В. М. Білоноженко та ін., відп. ред. В. О. Винник. Київ : Наукова думка, 2003. 786 с.
12. Ульяновський В. Князь Василь-Костянтин Острозький: історичний портрет у галереї предків та нащадків. Київ : Простір, 2012. 1370 с.
13. Шмелева Т. В. Паратекст медійного текста. *Структурно-семантические параметры единиц языка и речи* : сб. научн. статей / отв. ред. О. М. Чупашева. Мурманск, МГПУ, 2009. С. 145–149.

Chmyr A. V. PARATEXTUAL ELEMENTS IN PETER KRALIUK'S NOVEL «DANILO OSTROZKY: THE IMAGE THAT IS BEATED BY BEADS»

The article deals with the symbolic boundaries of the text in the historical novel «Danilo Ostrozky: the image that is beaten by beads» (2016) by Ukrainian writer P. Kraliuk. It is emphasized that paratextuality and its elements (title, epigraph, subtitle, preface, afterword) play a significant role in the perception of the work. It is emphasized that it reveals the author's idea and sets the reader up for reception. Paratextuality in historical novels is characterized by the fact that, like other elements of the literary text, serves to maintain artistic truth.

In the novel «Danilo Ostrozky» such paratextual potential of this novel as the title, preface, titles of chapters, beginning and end of the text are considered. The title has been found to be related to another novel («Six Days, or The Crown of the Ostrozky House» (2010)) by the writer. The title points to the main character

of Danilo Ostrozky's work, its author's modeling and significance in the history of Ukraine of this figure, and also contains information about the structure of the book itself (reconstruction novel). The symbolism of beads and its possible interpretations were considered in detail. It is emphasized that the preface of the novel reveals the desire of P. Kraliuk to resort to documentary.

It is established that «Danilo Ostrozky» consists of 67 sections. Their number and rather insignificant volume allows us to speak of literary stylization, similar to medieval collections. Parts of the novel have an ensemble character. Nominations of sections of the work were divided by frequency into 3 blocks (the most common preposition is «about», there is a mention of «word», the use of the preposition «how» and tokens such as «story», «journey» and etc.). Features of the titles of parts of the novel are described. It is emphasized that the beginning and the end of the text are interrelated. This fact is reflected at the level of their nomination. The mosaic structure of the book contributes to the diverse consideration of the figure of Danilo Ostrozky, the reconstruction of his life. It is noted that P. Kraliuk's novel is connected with the postmodernist term «posthistory». The fragmentary nature of the chapters of the writer's work indicates the impossibility of the modern reader to perceive the history of the XVI and XIV centuries simultaneously as an inseparable unity. The writer leaves gaps for the reader, which the latter, comprehending the text, fills himself.

Key words: *paratext, P. Kraliuk, title, preface, titles of sections, stylization, ensemble character.*